

De Kempische Genealoog is een uitgave van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, afdeling Kempen en verschijnt in maart, juni september en december. Gelieve artikels, advertenties, aankondigingen van activiteiten, in te leveren vóór de 10<sup>de</sup> van de maand waarin het blad verschijnt bij:

**Victor Bertels, Thierry de Renesselaan,1, 2390 Malle**  
**victor.bertels1@telenet.be**

Gelieve alle correspondentie voor VVF-Kempen te zenden naar:

**Frans Renaerts, Sint-Jozeflaan 8, 2400 Mol**  
**frans.renaerts@busmail.net**

**Studiezaal :** Kasteel de Renesse  
Lierselei 30, B-2390 Malle (Oostmalle)

**Website:** <http://www.vvf-kempen.be>

**Erevoorzitter :** Eugeen Van Autenboer (+)

**Erebestuurslid:** Florent Bosch

**Ereleden:** Elisa Nijs (+)  
Jos Van Breen(+)

**Voorzitter :**

Marc Van den Cloot                      Salphensebaan 24, 2390 Malle                      03/312.26.54  
marc.vandencloot@telenet.be

**Secretaris :**

Frans Renaerts                      Sint-Jozeflaan 78, 2400 Mol                      014/81.48.27  
frans.renaerts@busmail.net

**Penningmeester :**

Victor Bertels                      Thierry de Renesselaan 1, 2390 Malle                      03/312.29.89  
victor.bertels1@telenet.be

**Bestuursleden :**

Mariette Backs                      Wandelweg 4, 2980 Halle-Zoersel                      03/383.26.16  
mariette\_backs@hotmail.com

Gerard Keysers                      Berkenlaan 8, 2275 Poederlee                      014/88.22.84  
gerardus.keysers@telenet.be

Dago Peeters                      Burg. Bossaertlaan 10, 2350 Vosselaar                      014/55.61.00  
dago.peeters@skynet.be

Andre Sannen                      Achterbos 208, 2400 Mol                      014/31.93.26  
andre.sannen@scarlet.be

Herman Van De Leur                      Schorvoortstraat 117, 2300 Turnhout                      014/41.67.46  
hevd1@skynet.be

Andre Van Steenbergem                      Pastorijsstraat 19, 2275 Wechelderzande                      03/383.38.69  
avsteen@pandora.be

## EDITORIAAL

De zomer is al een tijdje bezig, temperaturen zoals we in april en mei gehad hebben zijn niet erg bevorderlijk om in archiefzalen te snuffelen of om uren achter je PC te zitten om kwartierstaten in te geven of klaar te stomen voor publicatie.

Het dagelijks bestuur van VVF heeft einde vorig jaar een bevraging gedaan bij alle afdelingen om een algemeen overzicht te krijgen van de totaliteit van activiteiten die in de verschillende afdelingen gepresteerd worden. Dit vooral in het kader van het beleidsplan 2012-2016 ten behoeve van het ministerie van cultuur. De cijfers die uit deze bevraging naar boven kwamen waren “verbluffend”. Wanneer je even stil staat bij wat je allemaal doet in de vereniging, eens oplijst wat je hebt, uw aantal uren die je voor VVF inzet optelt en ook nog eens opschrijft wat je allemaal nog zou willen doen, dan kom je tot de vaststelling dat het meer weg heeft van een fulltime job dan van een hobby.

VVF-Kempen heeft deze oefening ook gedaan en de resultaten vind je verder in deze editie. Onze vereniging heeft de laatste twee jaar een stevig imago opgebouwd in de wereld van de genealogie en dit vooral door het DNA-project. Wij hebben ook onze bibliotheek sterk uitgebreid, hebben cursussen georganiseerd en getracht via deze publicatie genealogen meer te betrekken bij onze werking en onze activiteiten.

Al die inspanningen, geleverd door een enthousiaste bestuursploeg heeft ook resultaten opgeleverd.

VVF-Kempen is de enige afdeling van de VVF die zijn ledenaantal heeft kunnen verhogen in 2011.

De inbreng van Marc Van den Cloot, André Van Steenbergen en Vic Bertels als bestuurders van de VVF en Familiekunde Vlaanderen heeft onze afdeling duidelijk op de kaart gezet en de inzet van Marc als projectleider van het DNA-project heeft er onder meer toe bijgedragen dat hij op de Raad van bestuur van 7 mei ll. verkozen werd tot Nationaal Voorzitter van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde.

We staan nu voor de uitdaging van het Nationaal congres in april 2012 in Mol. In samenwerking met de Heemkamer van Mol en de K' erf erfgoedvereniging willen wij er voor zorgen dat familiekunde in de Kempen een nog grotere weerklank vindt. Een aantal praktische zaken werden hiervoor reeds geregeld. Meer nieuws in de volgende genealoog.

Wij rekenen er op dat de leden van VVF-Kempen deze bijzondere activiteit zullen bijwonen.

Victor Bertels

## AKTIVITEITEN VVF KEMPEN

Ten behoeve van het opstellen van het beleidsplan 2012-2016 werd een bevraging gedaan aan alle VVF-afdelingen.

De bedoeling van deze bevraging was een inzicht te krijgen in het totaal aan gegevens en documentatie die aanwezig is in de vereniging. Tevens werd gevraagd een schatting te maken van het aantal uren die door bestuursleden en/of vrijwilligers gepresteerd werden voor de vereniging.

De totale resultaten werden overgemaakt aan de Raad van bestuur en het dagelijks bestuur, en zullen later in Vlaamse Stam gepubliceerd worden.

Voor VVF-Kempen kwamen, ook voor onszelf, verrassende cijfers te voorschijn, wij publiceren hieronder de gegevens per einde 2010:

- Aantal gepresteerde uren voor VVF-Kempen: **10.350 of 1294 dagen van 8 uur**  
Dit totaal werd gepresteerd door 9 bestuursleden en 5 medewerkers aan diverse activiteiten van onze vereniging.
- 2 leden bieden wekelijks hulp aan het rijksarchief op vrijwillige basis
- Wij hadden in onze bibliotheek **945 boekdelen** met genealogische gegevens, zonder de tijdschriften en de archieven J. Van Breen en Elisa Nijs
- Digitaal hebben wij **194 Haza data bestanden**, waarvan 137 met gegevens van 51 gemeenten en 57 met gegevens van families.  
In dit totaal zitten 9 Nederlandse gemeenten en 8 Nederlandse families.
- Wij hadden: **19.730** rouwbrieven en **24.430** bidprentjes in ons bezit, geïnventariseerd in excel-bestand.
- Het aantal geklasseerde overlijdensberichten uit kranten bedraagt **77.640**, geklasseerd per jaartal en geïndexeerd in excel-bestand.
- De Kempische genealoog verscheen 4 maal telkens in een oplage van 250 ex., 35 leden downloaden de KG van de website. Het totaal aantal pagina's bedroeg 69
- We kregen 180 bezoekers op onze 10 genealogische dagen – (in 2008: 134 in 2009: 163)

Indrukwekkend ? Ieder kan daar zijn eigen interpretatie aan geven. Wij hebben alleszins kunnen aantonen dat VVF-Kempen werkt en bloeit.

Vic Bertels

## MEDEDELINGEN EN KORT NIEUWS

### Familiekunde Vlaanderen vzw

Momenteel is Familiekunde Vlaanderen vzw juridisch een vereniging die het VCGH vzw (Vlaams centrum voor Genealogie en Heraldiek) en de VVF vzw (Vlaamse vereniging voor Familiekunde) overkoepeld. Onder druk van de overheid zullen deze twee vereniging in de loop van 2011 samensmelten tot één organisatie die dan de volledige lading van de familiekunde zal dekken, dwz:

*Familiegeschiedenis, Stamboomonderzoek, DNA, Wapenkunde en Heraldiek.* Hiervoor werd de naam "Familiekunde Vlaanderen vzw" gekozen.

## VVF-Nationaal



Op de bijeenkomst van de raad van bestuur van de VVF op 7 mei 2011 werd een nieuw dagelijks bestuur verkozen. De voorzitter Luc Grégoire en de secretaris Felix Waldack stelden zich niet meer kandidaat. Onze voorzitter Marc Van den Cloot werd unaniem verkozen tot nieuw Nationaal Voorzitter, wij zijn ervan overtuigd dat Marc de vernieuwingen die er aan komen in de VVF in goede banen zal leiden.

*Marc Van den Cloot, voorzitter VVF-Kempen, nu ook algemeen voorzitter VVF-Nationaal.*

## VVF-Kempen

Het inventariseren van het kerkhof van Mol-Gompel is beëindigd. Frans Renaerts heeft een prachtig werkstuk afgeleverd. Van alle graven werden foto's genomen en in kleur opgenomen in het boek. Samen met het Archief van Mol, die voor logistieke ondersteuning zorgde, werden de gegevens op de grafstenen aangevuld met geboorte en overlijdensplaats en eventueel de volledige datum. Je kan het boek raadplegen in onze bibliotheek (A226) en in het archief van Mol.

Op onze website werd de inhoud van onze bibliotheek volledig bijgewerkt

## Congres VVF in Mol - april 2012

De voorbereidingen voor het Nationaal Congres in 2012, dat ingericht zal worden door onze vereniging, verlopen vlot. Het thema van dit congres is: **DE MENS ALS ARCHIEFBRON** De locatie ligt vast: de gebouwen van " 't Getouw" in Mol. De sprekers voor referaten zijn vastgelegd.

De eerste Vlaamse Stam die uitkomt in februari 2012 zal geheel gevuld worden met artikelen die betrekking hebben op de Kempen. Inmiddels werd er ook vergaderd met de Heemkring van Mol en de erfgoedvereniging k'Erf, onze partners bij deze organisatie.

De leden zullen verder op de hoogte gehouden via de KG en onze website.

## Schenken

Erebestuurslid Florent Bosch schonk ons twee boeken:

Een volkstelling te Oostakker en Meulestede in 1709 (M. Gysseling) -A222 Vondelingen en hun naamgeving (L. De Man) -A223

Theo Peeters uit Turnhout bezorgde ons twee boeken:

"Kloosterlingen in Turnhout" (W. Van Sprengel) (A225) en "Scripta Ferunt Annos" –tweehonderd jaar notariaat Dierckx in Turnhout 1802-2002 (A228)

Van Maria Machiels-Vreysen uit Mol kregen we het album Dr. M. Bussels (A224)

Yves Minnen van Dessel bezorde ons na het overlijden van zijn moeder Elisa Nijs nog een groot aantal documenten en gegevens die een aanvulling zijn op de gegevens die wij reeds bezitten in de schenking van Elisa Nijs

Van de Heemkamer van Mol kregen we “Molse Tijdingen 2010” (A227)

*Volgenden personen schonken ons rouwbrieven en/of bidprentjes:*

Gerard Keysers Poederlee: bidprentjes en rouwbrieven

Theo Peeters Turnhout: bidprentjes en rouwbrieven

Roger De Ceuster Herentals: bidprentjes en rouwbrieven

Frans Coijmans Mol: rouwbrieven

Mvr M. Machiels-Vreysen Mol: +- 400 rouwbrieven

## HET LEVEN IN RETIE TUSSEN 1900 en 1930

Uit ‘De Lozie’ van René Stappaerts (1992)

**René Stappaerts** is geboren op de Brand te Retie op 23 augustus 1918 als oudste van negen kinderen van het gezin van *August en Louisa Bertels*. Als onderwijzer van opleiding bracht hij het tot directeur van de Gemeentelijke jongensschool. Hij was ook zeer bedrijvig in het dorpsleven: het parochiale leven, de landbouwgemeenschap en in het socio-cultureel werk. Hij is ook auteur van verschillende heemkundige boeken waaronder ‘De Lozie’ dat een beeld brengt van het dorpsleven tussen de jaren 1900 en 1930. Wij brengen hier met zijn toestemming een uittreksel uit dit boek dat vooral gaat over de grote gebeurtenissen uit het leven van de inwoners van Retie.

### Kinderjaren

#### Geboorte

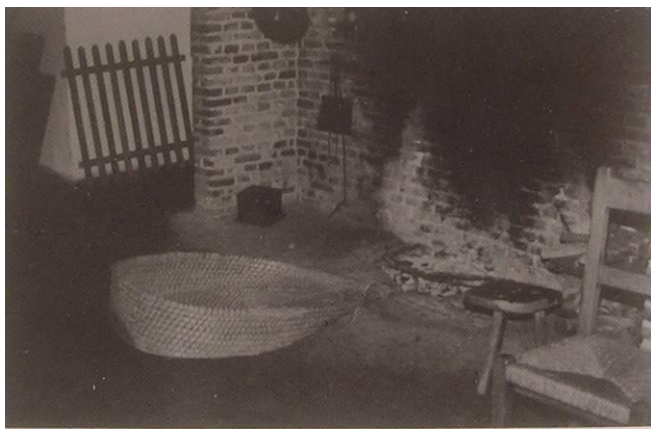
Honderd jaar geleden mochten de kinderen niet weten waar een baby vandaan kwam. Een tienjarige jongen die wakker geworden was terwijl zijn moeder aan ’t bevallen was, had de kamerdeur open gedaan en gezien waar de baker het kindje pakte. Hij vertelde dat aan zijn schoolkameraden. ‘Die snotneus heeft de hele buurt bedorven’ klaagden de radeloze moeders. De kindjes kwamen uit kolen, ze werden door de ooievaar gebracht of men kon ze ergens kopen.

Om uit te drukken dat iemand zwanger was, zei men: Ze is aan het ‘t sparen, Ze is in gezegende toestand, Ze is in positie, Ze is zo, Ze gaat een kind kopen. Bij een gevorderde zwangerschap zei men: Ze loopt op haar laatste benen of Ze kan alle dagen vallen

Veel zwangere vrouwen gingen naar de Arme Klaren in Turnhout. Ze werden er omhangen met een zwarte doek, ‘de mantel van heilige Coleta’. Terwijl de vrouw geknield op een kerkstoel zat, zei de zuster een gebed om de zegen over de zwangerschap en een voorspoedige geboorte af te smeken. ‘En als het een meisje wordt, geef ze dan ook de voornaam Coleta of Klara’, zei de zuster.

Zelden kwam bij een verlossing een dokter te pas. Die karwei werd door bakkers opgeknapt. De meeste bakkers waren niet in verpleegsterscholen opgeleid, maar hadden hun kennis opgedaan bij een huisarts en waren in de praktijk 'wijs' geworden. Ze waren erg toegewijd en dag en nacht paraat. *To Mathé (Anna Catharina Renaerts 1864-1929)* die bij *dokter Mathé* haar beroep had geleerd, *Mie Deckx, To van Fikske* en nog andere vrouwen hebben vroeger de Retiese moeders tijdens de bevalling bijgestaan. *Anna (° 1908) en Julia Schellekens (°1913), dochters van de smid Jef Schellekens en virginie Lenaerts (°1919), echtgenote van houthandelaar Jos Slegers, waren gediplomeerde vroedvrouwen.* Zij hebben als vroedvrouw gewerkt zolang de vrouwen thuis bevielen. Dit beroep als zelfstandige komt nu opnieuw terug omdat vrouwen terug thuis willen bevallen.

Wanneer de geboorteweën begonnen, werden de kinderen - als er al waren - naar de burens of familie gebracht. De vader spoedde zich naar de baker. Als hij op een gehucht woonde en het avond of nacht was, nam hij een stallantaren mee om de baker bij te lichten, opdat ze niet naast het voetpad in een gracht of karspoor terecht zou komen. Er was toen nog geen straatverlichting en dichte houtkanten maakten de wegen nog donkerder.



Bakermat

Zodra de baker in het huis was, vergewiste ze zich van de toestand, bond haar schort voor en nam de leiding in handen. Als er een vrouw was om te helpen, werd de vader meestal weggestuurd. Van een zenuwachtige vader had de baker meer last dan hulp. Hij kon beter ongewenst bezoek weren. De baker voelde zich verantwoord voor de goed afloop. Rustig en met gezag gaf ze raad en bevelen. Al had ze weinig medische bagage, ze was een echte hulp

Bakermat

omdat ze vertrouwen uitstraalde en met moederlijke zorg de vrouw bijstond tot het kind er was.

Na de geboorte werd het kind even in doeken gewikkeld en opzij gelegd. Eerst werd de moeder verzorgd en pas daarna het kind. Lang geleden gebeurde die verzorging in een bakermat. Een bakermat is een grote, platte, rieten of wissel maand, voorzien van een hoge rug. In die mand zat de baker met het kindje vlak voor het open vuur. De verhoogde rug aangebracht tegen de tocht. Op een schilderij van Willem van Mieris (1662-1747) is een bakermat te zien. De babykleedjes werden bij het vuur voorverwarmd.

Wanneer de baker de kleedjes aantrok als ze nog te warm waren, sprak men van een 'heetgebakerd' kind en men geloofde dat dit later een invloed had op het karakter. Als het kindje ingebusseld was werd het dicht bij de haardvuur of bij de Leuvense stoof in de boterkorf of in een geïmproviseerd bedje gelegd.

Zodra de baker haar werk had beëindigd, liet de vader vrouw en kind aan de zorgen van familieleden of van de buurvrouw over. Hij vergezelde de baker naar huis of haastte zich naar de peter en de meter om de geboorte te melden en de doop te regelen. Want dat moest zo snel mogelijk gebeuren.

Sommige welgestelde burgers verstuurden een geboorte- of doopkaartje naar familie en kennissen. Bij de gewone man werd het blijde nieuws mondeling overgebracht. De naaste buurvrouwen kwamen dan vlug de moeder en kind bezoeken en hun gelukwensen aanbieden. Wanneer het gezin behoeftig was, brachten bemiddelde vrouwen eetwaren of versnaperingen voor de kinderen mee. Ze vonden het een eer en een plicht om de eerst dagen een handje toe te steken in het huishouden en de baby te verzorgen.

De baker kwam gedurende een week eenmaal per dag om moeder en kind te verzorgen.

Binnen de drie dagen moest de vader de geboorte op het gemeentehuis aangeven. Daarvoor had hij twee getuigen nodig. Soms waren dat burens, maar meestal wipte de vader binnen bij *Dree Verellen herbergier-blokmaker en swis in de kerk*, of bij diens buurman *Karel Vosters, herbergier-barbier*. Die namen dan tijd om naar het gemeentehuis te gaan. Ze hadden het kind niet gezien, maar ze geloofden de vader op zijn woord. De gemeentesecretaris of de bediende hadden daar niets tegen en lieten de vader en de getuigen een blanco blad in het geboorteregister tekenen. De geboorteakte zou later in sierlijk handschrift ingeschreven worden. Op dat moment was het belangrijker samen een pint te gaan drinken op de kosten van de vader.

## Doopsel

Uit angst dat het kind zonder doopsel zou sterven, werd het nauwlettend in het oog gehouden. Uitzonderlijk werd er zelfs 's nachts bij gewaakt om een nooddoopsel te kunnen toedienen. Normaal werd het kindje in de namiddag na de geboorte of de daaropvolgende dag gedoopt. De peter en meter, die al maanden voor de geboorte hadden beloofd die taak op zich te nemen, kwamen in hun beste kleren getooid met juwelen naar het huis van de boreling. Bij een eerste geboorte waren de grootvader langs vaderszijde en de grootmoeder langs moederszijde peter en meter. Voor het tweede kind was het omgekeerd. Vanaf het derde kind kwamen nonkels en tantes aan de beurt, de oudste broer van de vader en oudste zuster van de moeder eerst. Hier was het niet altijd mogelijk om de ideale volgorde te behouden, omdat het aantal nonkels en tantes verschilden in de twee families. Maar nooit mocht een jongere oom of tante de ouderen voorgaan. Dan volgden broers en zusters van de dopeling en zo nodig neven en nichten of vrienden. Kon een peter of meter niet aanwezig zijn dan werd die vervangen door een peetlap, maar die had na de doop geen verplichtingen meer. Vaak werd gezegd dat een kind naar zijn peter of meter aardde.

De baker busselde het doopkind warm in, bond het een mooi mutsje om en trok het een doopkleed of doopmantel. Meer gegoede families hadden een rijk geborduurd of een kostbaar kanten doopkleed aan. Dat werd met zorg bewaard en ging generaties lang mee. Anderen hadden een minder kostbaar doopkleed. Als men er geen had, wikkelde de baker het kindje in een witte neusdoek. Op het afgesproken uur trok het groepje met de dopeling te voet naar de kerk. De baker, of indien zij verhinderd was, een buurvrouw, droeg het warm ingeduffelde kind op de arm. Waar het gaanpad te smal was, ging de baker voorop en peter en meter volgden. In de kerk bleven ze in de laatste rij zitten wachten tot de priester en de koster klaar waren. De koster plaatste twee stoelen achter de laatste pilaar buiten de doopkapel, en wees de peter en meter met de dopeling hun plaats. De baker stond achter de meter, gereed om tijdig de richtlijnen te geven en het mutsje van de dopeling los te maken. De peter gaf het trouwboekje aan de priester en de plechtigheid begon met het opgeven van de namen. Wanneer het een jongen was, bepaalde de peter de eerste naam. Meestal gaf hij zijn eigen voornaam op. Het gebeurde ook wel dat de heilige die op die dag gevierd werd of de patroonsheilige van de vereniging waarvan de peter bestuurslid was, de voorkeur kreeg. Als tweede naam koos men vaak de naam van een onlangs overleden familielid of de naam van de koning. De meter mocht ook een naam toevoegen. Indien de pasgeborene een meisje was, had de meter de eerste keus. Een naam kiezen was een voorrecht waar de meeste peters en meters op stonden.

De eigenlijke doopplechtigheid was in 't Latijn. De koster antwoordde eerst in 't Latijn en vertaalde dan zijn antwoord. Zo konden peter en meter hun inbreng doen: 'ik verzaak', 'ik geloof'. Na een eerste zalving met de olie der catechumenen en de toediening van zout, ging de groep de doopkapel binnen. Terwijl de meter het kind boven de doopvont hield en de peter zijn rechterhand op het kind legde, sprak de priester de doopformule uit en goot driemaal water over het hoofdje van de dopeling. Dan volgde de zalving met het heilig chrisma. De koster stak de doopkaars aan en de priester legde het witte doopdoek over het kind. Hij besloot de doopviering met een 'proficiat'. Hij schreef in 't Latijn het doopbewijs in het trouwboekje, plaatste zijn handtekening eronder en gaf het huwelijksboekje terug aan de peter. Ondertussen nam de baker het kind en pakte het warm in voor de terugtocht. Wanneer een jongen gedoopt was, gaf de peter een fooi aan de priester en de meter gaf er een aan de koster. Was het een meisje dan was het net omgekeerd.

Soms ging men na de doopviering naar de kruidenierswinkel in de dorpskom. Het kind werd er op kussens op twee stoelen gelegd en de peter en de meter kregen koffie met een koekje. Als wederdienst kochten ze een volle *kabas* winkelwaar en wat suikerbonen. De winkelwaar schonken ze aan de moeder en de suikerbonen waren natuurlijk voor de kinderen.

Dan begon het feest. Alle herbergen onderweg werden aangedaan. De fiere peter trakteerde op een of meer borrels en als hij nogal vrijgevig was, gebeurde het dat de vrouwen niet meer in staat waren het kind met zorg te dragen. Als de peter ook boven zijn theewater was, werd de pas gedoopte weleens in de herberg achtergelaten tot iemand het kind kwam ophalen.

Onderweg kwamen kennissen en buurvrouwen kijken hoe mooi en flink het kind was en op wie het geleek. Wanneer de kinderen van de familie en van de naaste burens de stoet zagen aankomen, liepen ze die tegemoet en volgden met stralende ogen de baker met het kind.

Zodra ze in het huis waren, maakte de baker de bussel even los. Dan regende het suikerbonen. In een oogwenk was alles opgeraapt en eerlijk verdeeld. Terwijl de gelukkige kinderen hun suikerbonen bekeken en proefden, gaf de baker het kind aan de moeder. Die gaf het een kus en een kruisje, nam het bij haar in bed en gaf het de borst. De baker, de peter, de meter en de andere aanwezigen gingen aan de koffietafel zitten en aten krentenkoek of versgebakken brood met peperkoek of speculaas. Soms kregen ze nog een borrel en dan was het doopfeest afgelopen.

## **De Kerkgang**

Twee weken na de geboorte deed de moeder haar kerkgang. *Vóór* die tijd mocht ze niet *over het karspoor*, dit wil zeggen: ze mocht het erf niet verlaten, zelfs niet om naar de zondagsmis te gaan. Sommige moeders stelden de kerkgang een paar dagen uit, omdat ze het erg druk hadden met de baby en het werk in huis en stal.

Enkele dagen voor de kerkgang gingen een paar kinderen van huis tot huis om al de moeders van de wijk uit te nodigen voor die kerkgang. De naaste buurvrouwen kwamen aan huis om het kind aan te kleden en vergezelden de moeder naar de kerk. De andere moeders kwamen in groepjes naar de achturenmis.

In de kerk gingen de moeder en buurvrouwen achteraan zitten tot de pastoor en de koster naar achter kwamen. Dan nam de moeder het kind op de arm. De koster gaf haar een brandende kaars in de linkerhand en met de rechterhand moest ze het uiteinde van de stoel van de priester vasthouden. Zo schreden ze naar het altaar van O.L.Vrouw, uiterst links in de kruisbeuk. Daar plaatste de koster de kaars op een kandelaar. De moeder, met haar kind op de arm, knielde op de altaartrap en de priester las de opdracht van het kind. Als hij de lezing gedaan had, legde hij het scapulier op. Dan nam een buurvrouw



het kind over en hield het gedurende heel de mis op haar schoot. De priester kwam met het geopende boek waaruit hij de gebeden gelezen had, voor de moeder staan. Die kuste vluchtig het boek en legde er een briefje van 1 of 5 fr. In. Tijdens de mis gingen de moeder en de buurvrouwen ook ten offer. Na de mis trok de moeder, gevolgd door de moeders uit de buurt, naar de winkel. Wanneer het een kerkgang met een eerste kind betrof, kreeg ze niet de kans om eerst binnen te gaan. Een of twee vrouwen waren haar voor. Ze openden de deur en poetsten met een netjes gevouwen zakdoek de schoenen van de jonge moeder. Dat betekende dat ze met een fles elixir moest trakteren. De kinderen van de buurt die de mis hadden bijgewoond – en dat hadden ze allemaal -, mochten aan de deur van de winkel een koekje komen halen. Daarna liepen ze vlug naar school. Meestal werd het kind met alles erop en eraan in de winkel op de weegschaal gelegd, voor het een veilig plaatsje kreeg in de buurt van de koffietafel. Terwijl de tien tot vijftien vrouwen gezellig samen aten, vertelden ze over hun bevallingen en het wel en wee van hun jonge kinderen. Soms werden er angstaanjagende verhalen verteld over heksen of andere oorzaken van ziekte en tegenslag. Maar als het elixir de geesten opvrolijkte, werd er ook flink gelachen. Na een paar uur waren de nieuwtjes uit de buurt uitgewisseld. De vrouwen kochten wat winkelwaar en stapten in groepjes naar huis.

## De Wieg

*“Het gebruik van beweegbare wiegen is nadelig. De wiegelingen welk zij toelaten stillen het kind weliswaar en bereiden het voor tot den slaap, maar oefenen een nadeeligen invloed op zijn hersenen en zijn maag uit (huwelijksboekje 1920).”*

Voor de geboorte een wieg kopen of gereedmaken, werd sterk afgeraden en het werd ook niet gedaan omdat de meeste mensen bijgelovig waren en onzeker. Er stierven zoveel kleine kinderen! Pas nadat het kind gedoopt en op het gemeentehuis aangegeven was, zette de vader de wieg in de woonkamer. Bij een eerste geboorte moest een wieg worden gekocht of soms ook wel geleend bij familie of bureu. Als de wieg in Turnhout of Mol gekocht was, werd die met de tram vervoerd tot de dichtsbijzijnde tramhalte. Vandaar droeg de vader ze op zijn schouders naar het huis of iemand kwam met paard en kar om de wieg te vervoeren.

De meeste wiegen waren van hout, met gedraaide stijlen en een kap die neergelaten kon worden. Maar er waren ook ijzeren, zelfs stenen wiegen. De houten wiegen konden schommelen op hun bolle voeten. Andere soorten bewogen aan de ophangpunten.

De vader zorgde voor het vulsel van het bedje. Hij scherfde zuiver haverstro in stukjes van twee tot vier centimeter lang en zifte haverkaf voor het oorkussen. Haverstro is luchtig en best bestand tegen een beetje nat. Haverkaf is zachter en heeft geen naalden zoals de andere granen. De vrouwen moesten het naaiwerk doen, de wieg aankleden en voor dekens zorgen. Aan de binnenkant van de wieg werd meestal een rood- of blauwgeruit katoentje vastgemaakt. Handige vingers wisten ook wel een bijpassende versiering aan de randen te bevestigen.

Wanneer het kindje niet in de wieg lag, mocht er niet gewiegd worden want dat kon ongeluk brengen. Wanneer het kindje in de wieg lag te schreien, moest het wel gewiegd worden. Moeder of grootmoeder die voorzichtig de wieg lieten schommelen en er sussend een wiegeliedje bij zongen, konden zelf genieten van de rust die ze de baby brachten. Maar een grotere broer of zus die zo vlug mogelijk wilde gaan spelen, hadden vaak minder succes omdat het wiegen steeds woester en onregelmatiger werd en van het wiegeliedje niet veel van in huis kwam. Als de baby 's nachts niet ophield met schreien en het koud was, trok een van de ouders vanuit het bed aan een koord om de wieg in beweging te houden. Het

wiegelied werd dan vaak vervangen door een litanie van zelfbeklag. Soms werd het kindje in het bed van de ouders genomen en dat hielp meestal, maar het was een noodoplossing en de baby raakte erop gesteld.

In de winter kon het in zo'n oud huis met een grote schouw erg koud zijn. Dan werd een jeneverstoope met heet water gevuld, in een flanellen doek gerold en aan de voetjes van het kind gelegd. Een hete steen, een warm strijkijzer of een zakje warm wit zand werden daarvoor ook wel gebruikt. In de zomer zaten er massa's vliegen in huis. Om het kind tegen de vliegen te beschermen werd de wiegekap omhoog gezet en een voile over de wieg gehangen. IJzeren wiegen hadden aan het hoofdeinde een hoge staander. Daaraan was zo'n voile vastgemaakt. Het diende als bescherming tegen insecten of als versiering van de wieg.

## Kindervoeding

*“Tot negen maanden is de vrouwenmelk, en vooral de moedermelk, het oprechte voedsel van het kind; na drie of vier maanden mag men eene andere spijs (pap enz.) bijvoegen, maar volgens de raadplegingen van eenen geneesheer. Gemengd voedsel, het is te zeggen dat vrouwenmelk en andere spijs bevat, is bijna altijd nadeelig voor zeer jonge kinderen. Gedurende de eerste maand van het leven, geeft men, bij gebrek van melk van de moeder of van een gehuurde minne, koe of geitenmelk, voor de helft met zuiver water gemengd en een weinig gesuikerd. Gedurende de twee volgende maanden mengt men ze met één derde water, en later mag men ze zuiver laten; de mengeling moet maar onmiddellijk voor het innemen gebeuren. Het gebruik van melk eischt eene volstrekte zuiverheid aangaande de gebruikte vaten, vooral indien men gebruik maakt van de zuigflesch; beroemde geneesheren denken overigens, dat die zoogenswijze de gevaren van ziekte en dood bij kinderen grootelijks vermeerdert. Om zich van de goede kwaliteit der melk, die zoo dikwijls vervalscht is, te overtuigen, moet men ze tien minuten doen koken. Van 7 tot 10 maanden mag het kind, behalve melk, een matig gebruik van pappen, eieren en vleessap maken. Later zal het voedsel afgewisseld zijn en in de dag op regelmatige uren verdeeld zijn; de overdaad van spijzen of van eene bijzondere spijs is altijd nadelig; het is ook te begrijpen dat de slechte hoedanigheid van het voedsel ook de ontsteking der maag en van de ingewanden veroorzaakt, ziekten waardoor er zoveele kinderen sterven.*

*De voedsels buiten het uur van de maaltijd genomen, koeken, suiker, taarten enz. moeten om dezelfde reden, aan de jonge kinderen niet gegeven worden (huwelijksboekje 1920).”*

Wanneer de moeder een jaar, of zelfs langer, borstvoeding kon geven, groeide de baby als kool. Maar als ze te weinig moedermelk had, kwamen er problemen. Voor men ingezien had dat het kind te weinig te eten kreeg, had het al dagen, misschien al weken dag en nacht geschreid. Om het schreiende kind te sussen kreeg het een *suikerlots*, een doekje met wat kandij of andere suiker erin. Later werd dat een *tutter* met anijs bevochtend. En maar wiegen!

Als op andere voeding moest worden overgeschakeld, werd uitgezocht hoeveel water en suiker bij de koe- of geitenmelk gevoegd mocht worden. Soms werd botermelk, soms zelfs een soort bierpap uitgeprobeerd. Wanneer het zuigdarmpje aan de fles niet goed gereinigd werd, of men de goede samenstelling van de voeding niet vond, groeide het kind slecht of was het zo overvoed dat het vol brand stond. Een beetje soep, gestampte aardappelen met wat boter, in melk geweekt brood, een puddingpapje een korstje brood of een stukje spek om op te zuigen, dienden als eerste bijvoeding. Groenten en fruit kwamen weinig in de voeding voor.

## Kinderziekten

*“Een groot getal kinderen sterven vooraleer zij hun eerst levensjaar voltrokken hebben. De grote meerderheid ervan zijn slachtoffers der onwetendheid, van den slenter en van de vooroordelen. Om dien overgrooten doodstol in te perken welke tevens het huisgezin en de samenleving bedroeft en verarmt, is het noodig zekere grondbegrippen van gezondheidsleer met het oog op de kinderen te verspreiden, grondbegrippen die onmisbaar zijn voor moeders wier bezorgdheid moet verlicht worden door lessen der wetenschap en de ondervinding (huwelijksboekje 1920).”*

Hoeveel moeders zullen ooit de raadgevingen in hun huwelijksboekje gelezen hebben en opgevolgd? Het *schuil*, het zuur, *overgeven*, *afgang*, longontsteking, huidziekten (brand of haarworm genaamd), stuip, kroep, kinkhoest, (*kiekhoest*), roodvonk, of rode hond, mazelen, windpokken, oortontsteking, griep, rachitis en andere ziekten kwamen vaak voor? Ze waren het gevolg van slechte hygiëne, verkeerde voeding, gebrekkige verwarming en volksgeneeskundige praktijken die stoelden op geloof, bijgeloof, hekserij, kwade hand en dergelijke. Volgens een huisarts waren de voornaamste oorzaken van kindersterfte: verstikking (te dik toegedekt), overvoeding en bronchitis.

De mensen waren arm en lieten daarom slechts zelden een dokter komen. Er waren bovendien weinig dokters en nog minder afdoende geneesmiddelen. Maar voor elke ziekte was er wel een bezorgde heilige. En er waren volksgenezers die geheimzinnige geneesmethodes aanprezen. Bij kroep bijvoorbeeld, moest een jonge duif bij het kind in 't bed worden gestopt. Die zou de kroep overnemen, sterven en het kind redden. Voor kinderen die niet goed groeiden, bracht de cafébaas uit 'Den Hert', die elke week kalveren in Antwerpen ging verkopen, levertraan mee. Voor eczeem, puisten, schurft en etterende wonden haalde men zalf bij Mie Broos in Herentals. Er waren ook pakdragers of handelsreizigers die daarvoor zalf konden bereiden met verse boter, eierdooiers en scheidsteer. De boter en de eieren werden door de klanten gegeven en de zalf moest niet worden betaald. Voor klanten werd dat graag gedaan. Voor kinkhoest en keelontsteking ging men op bedevaart naar Sint-Pieterskapel. De moeder moest er een speciaal gebed bidden en het kind kreeg wijwater te drinken uit een horentje.

Longontsteking en griep eisten veel slachtoffers. In 1918 heerste een griepepidemie. Er werden in Retie 91 kinderen geboren, waarvan drie levenloos. Dat jaar stierven er tien kinderen die geen jaar oud waren, en zeven tussen een en vier jaar. De volksmond zei dat al wie de negende dag haalde de longontsteking zou overleven.

## Engelenmis

Wanneer een kindje gestorven was, ging de naaste buur het overlijden melden op het gemeentehuis. Hij regelde met de pastoor de dag van de begrafenis en bestelde bij een wagenmaker het kistje en het kruis om op het graf te plaatsen.

De grotere ongehuwde meisjes uit de buurt maakten een papieren kroontje voor het overleden kindje en ook voor de dragers: vier schoolgaande jongens uit de buurt, liefst ongeveer even groot. Daags voor de begrafenis, na de schooltijd, gingen de aangeduide dragers naar het kerkportaal en namen daar de gereedstaande berrie met het baarkleed en de vier koorhemden van de misdienaars. Dan gingen ze naar de wagenmaker om het kistje op te halen en ze brachten alles naar het sterfhuis. De vader of de buur legde het dode kindje in het kistje en schroefde dit toe.

De morgen van de begrafenis kwamen de dragers en de ongehuwde meisjes uit de buurt die niet meer naar de school gingen, in het sterfhuis samen. De dragers kregen elk twee geldstukjes. Eén diende voor de offergang tijdens de mis en het andere mochten ze zelf houden. De roketten (koorhemden) werden aangetrokken en het kroontje met achteraan twee papieren lintjes werd op het hoofd gezet. De oudste van de meisjes besliste wanneer de stoet vertrok. Vooraan stapten de vier dragers met het kistje en de jongen die het kruis zou dragen. De vader, in 't zwart gekleed, en de moeder gehuld in een *falie* (een zwarte sluier) en eventueel de grotere kinderen uit het gezin, waren de enige familieleden die meegingen in de rouwstoet. Daarachter volgden de grote meisjes uit de buurt. Bij elk kruispunt hield de stoet halt. Alle mensen knielden neer en baden stil een weesgegroetje. De dragers verwisselden van plaats en de stoet kon verder naar de kerk. Aan de eerste huizen van de dorpskom stond de wagenmaker met het kruis en gaf dat aan de kruisdrager.

In de kinderlijkmis, de achturenmis, waren meestal een groot aantal kinderen aanwezig. Voor en na de engelenmis, luidden een of twee grotere schooljongens het angelusklokje. Na de dienst werd het kinderlijkje begraven op het kerkhof voor de kerk, daar waar nu de standbeelden van het heilig hart en van Lodewijk de De Koninck staan. Vanaf 1923 werden de kinderen op het nieuwe kerkhof begraven. Als het kistje in het graf was neergelaten en de priester de laatste gebeden had gelezen, namen de dragers het kroontje van het hoofd en lieten het op het kistje neervallen. Ze zetten de berrie in het portaal, legden er het baarkleed en de roketten op en haastten zich naar hun klas. Als ze te laat kwamen, mochten ze zonder verantwoording recht naar hun plaats gaan.

## **Kledij**

*De doeken waarin het kind gedraaid wordt zullen zacht, licht en warm zijn; de bussel mag onder geen voorwendsel gesloten worden tot de bewegingen te beletten; hij moet met zekerheidsspelden of linten vastgemaakt worden. De navelband moet tenminste gedurende de eerste maand behouden worden (huwelijksboekje 1920).*

De boreling kreeg eerst een naveldoekje en een navelbandje omgebonden. Verder bestond de bussel uit: een driehoekig schouderdoekje, een bredere windel met veiligheidsspelden vastgemaakt, een onder- en een bovenhemdje met lintjes aan hals en mouwen, een dunne en een dikke doek, en een mutsje op het hoofd.

Wanneer de kinderen begonnen te lopen, kregen ze meisjeskleren aan, ook de jongens; Daarom noemde men de eerste levensjaren ook wel de schortjaren. Omdat schoentjes voor veel mensen te duur waren, droegen de lopertjes vaak blokjes (klompjes) die met lintjes aan de voeten werden vastgemaakt.

Vanaf een jaar of drie droegen de jongens een klepbroek met borststuk en pijpen tot over de knieën. Zwarte gebreide kousen tot boven de knieën en een donkere of zwarte voorschoot behoorden, zeker op de gehuchten, tot de gewone kledij. Ook de meisjes droegen donkere of zwarte kleedjes, zwarte gebreide kousen en een voorschoot met lange mouwen.

## Leren lopen



Loopkorven

zomermaanden

### Loopkorven

mee naar het veld moest, werd het kind in een karretje gelegd en moesten grote broer of zus of een kind uit de buurt ermee rondrijden. Ofwel zat de dreumes in een schommelpaard en soms bij grootmoeder of grootvader op de schoot. De voorlopers van de ren waren een loopwagen en een biezen ren (loopkorf) of een omgekeerde wissel mand zonder bodem. Hierin werd het kind onder de armen vastgebonden, zodat het enkele stappen kon doen zonder kromme beentjes te krijgen. Om te voorkomen dat het zijn hoofd zou stoten als het omviel zette men het soms een grote muts op die met *bullen* (doeken) was gevuld – een soort valhelm.

*“Men moet zich niet haasten het kind te doen lopen; het moet leeren op de grond kruipen en alleen opstaan. Men moet het gebruik van leiband, wagen, loopmanden enz. verwerpen, welke nutteloos, zoo niet nadeelig zijn voor de goede ontwikkeling van het lichaam (huwelijksboekje 1920).”*

Jonge kinderen in een ren (parkje) leggen, deed men vroeger pas als ze aanstalten maakten om te lopen.

Wanneer de moeder iets om handen had of in de

## KWARTIERSTATENBOEK

Op de oproep om kwartierstaten te leveren voor een Kempense Kwartierstatenboek kwamen heel wat reacties binnen.

Veertig leden bezorgden ons in totaal 100 kwartierstaten, heel wat inzenders stuurden twee, vier, tot zelfs acht staten op, dit naargelang de probant ouder, of grootouder was.

Dit totaal hebben ik aangevuld met twintig staten die ikzelf in de loop der jaren had opgemaakt. Dit brengt ons op 120 kwartierstaten van personen die voor het overgrote deel geboren en getogen zijn in het Arrondissement Turnhout, van Herselt tot Wuustwezel en van Schilde tot Balen.

Een eerste analyse leert ons dat de meeste staten een volledige invulling van 63 personen hebben, op de uitzondering van kwartierverslies met ongehuwde moeders.

Opvallend is dat in de totaliteit van de inzendingen praktisch geen dubbels voorkomen, maar er zijn zeker verwantschappen te vinden in de staten onderling.

De inzendingen zijn afgesloten en we zijn volop bezig met de samenstelling van het boek. Naast de 120 kwartierstaten zullen wij een index geven van de familienamen die voorkomen en een lijst van de inzenders eventueel al dan niet met hun e-mail adres.

Het bestuur heeft beslist om de uitgave zowel in boekvorm als op CD ter beschikking te stellen van gegadigden. Wij hopen alles klaar te krijgen in de maand oktober 2011.

Voorlopig kunnen wij nog geen prijs plakken op de publicatie, wij onderhandelen een zo gunstig mogelijk prijs.

Omdat de Kempische Genealoog maar driemaandelijks verschijnt zullen we de definitieve prijs via onze website [www.vvf-kempen.be](http://www.vvf-kempen.be) kenbaar maken zodra wij die kennen.

Wij danken al de inzenders van harte voor de medewerking aan dit project en hopen in de toekomst nog op hen beroep te kunnen doen.

Vic Bertels

## AGENDA

### Juli 2011

---

|         |          |  |
|---------|----------|--|
| 22 juli | Wat?     | Bewerking Renesearchief                      |
|         | Waar?    | Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle |
|         | Wanneer? | 19u30  |
|         | Wie?     | VVF-Kempen                                   |

### Augustus 2011

---

|             |          |  |
|-------------|----------|--|
| 18 augustus | Wat?     | Bewerking Renesearchief                      |
|             | Waar?    | Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle |
|             | Wanneer? | 19u30  |
|             | Wie?     | VVF-Kempen                                   |

### September 2011

---

|             |          |  |
|-------------|----------|--|
| 7 september | Wat?     | Genealogische Vormingsdag                    |
|             | Waar?    | Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle |
|             | Wanneer? | van 15u tot 22u                              |
|             | Wie?     | VVF-Kempen                                   |

|              |          |  |
|--------------|----------|--|
| 15 september | Wat?     | Bewerking Renesearchief                      |
|              | Waar?    | Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle |
|              | Wanneer? | 19.30u                                       |
|              | Wie?     | VVF-Kempen                                   |

### Oktober 2011

---

|           |          |  |
|-----------|----------|--|
| 5 oktober | Wat?     | Genealogische Vormingsdag                    |
|           | Waar?    | Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle |
|           | Wanneer? | van 15u tot 22u                              |
|           | Wie?     | VVF-Kempen                                   |

|           |          |  |
|-----------|----------|--|
| 5 oktober | Wat?     | <b>Voordracht: "Het genealogische programma Aldfaer"</b> |
|           | Waar?    | <b>Ridderzaal van het kasteel de Renesse, 2390 Malle</b> |
|           | Wanneer? | <b>19u30</b>   |
|           | Wie?     | <b>VVF-Kempen, spreker Victor Vanhouche</b>              |

|            |          |  |
|------------|----------|--|
| 20 oktober | Wat?     | Bewerking Renesearchief                      |
|            | Waar?    | Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle |
|            | Wanneer? | 19.30u                                       |
|            | Wie?     | VVF-Kempen                                   |

## November 2011

---

|            |          |  |
|------------|----------|--|
| 2 november | Wat?     | Genealogische Vormingsdag                    |
|            | Waar?    | Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle |
|            | Wanneer? | van 15u tot 22u                              |
|            | Wie?     | VVF-Kempen                                   |

|                   |                 |   |
|-------------------|-----------------|---|
| <b>2 november</b> | <b>Wat?</b>     | <b>Voordracht : “Wat bieden ons de Mormonen op genealogisch gebied ?”</b> |
|                   | <b>Waar?</b>    | <b>Ridderzaal van het kasteel de Renesse, 2390 Malle</b>                  |
|                   | <b>Wanneer?</b> | <b>19u30</b>  |
|                   | <b>Wie?</b>     | <b>VVF-Kempen, spreker Jean Huysmans</b>                                  |

|             |          |  |
|-------------|----------|--|
| 17 november | Wat?     | Bewerking Renesearchief                      |
|             | Waar?    | Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle |
|             | Wanneer? | 19.30u                                       |
|             | Wie?     | VVF-Kempen                                   |

|                |          |                                   |
|----------------|----------|-----------------------------------|
| 19/20 november | Wat?     | Genealogisch Weekend              |
|                | Waar?    | Parochiezaal Lommel Barrier       |
|                | Wanneer? | 10u tot 17u                       |
|                | Wie?     | Erfgoed Lommel vzw ism VVF-Kempen |

|             |          |   |
|-------------|----------|---|
| 27 november | Wat?     | Genealogische ontmoetingsdag              |
|             | Waar?    |   |
|             | Wanneer? |   |
|             | Wie?     | Heemkring “Scilla” Schilde ism VVF-Kempen |

## December 2011

---

|            |          |  |
|------------|----------|--|
| 7 december | Wat?     | Genealogische Vormingsdag                    |
|            | Waar?    | Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle |
|            | Wanneer? | van 15u tot 22u                              |
|            | Wie?     | VVF-Kempen                                   |

|                   |                 |  |
|-------------------|-----------------|--|
| <b>7 december</b> | <b>Wat?</b>     | <b>Voordracht: “Genealogie en emigratie”</b>             |
|                   | <b>Waar?</b>    | <b>Ridderzaal van het kasteel de Renesse, 2390 Malle</b> |
|                   | <b>Wanneer?</b> | <b>19u30</b>   |
|                   | <b>Wie?</b>     | <b>VVF-Kempen, spreker Marijke en Jan Verhelst</b>       |

|             |          |  |
|-------------|----------|--|
| 15 december | Wat?     | Bewerking Renesearchief                      |
|             | Waar?    | Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle |
|             | Wanneer? | 19.30u                                       |
|             | Wie?     | VVF-Kempen                                   |

|                 |                 |  |
|-----------------|-----------------|--|
| <b>21 april</b> | <b>Wat?</b>     | <b>Nationaal Congres van de Vlaamse Vereniging voor<br/>Familiekunde – ‘De mens als archiefbron’</b> |
|                 | <b>Waar?</b>    | <b>’t Getouw Mol</b>   |
|                 | <b>Wanneer?</b> | <b>van 10u tot 17u</b>   |
|                 | <b>Wie?</b>     | <b>VVF-Kempen ism Heemkamer Mol en k’Erf</b>   |

Meer info bij: Frans Renaerts, St. Jozeflaan 78, 2400 Mol, 014/81.48.27  
[frans.renaerts@busmail.net](mailto:frans.renaerts@busmail.net)  
Op onze website: <http://www.vvf-kempen.be>

## NUTTIGE ADRESSEN

|                          |  |              |
|--------------------------|--|--------------|
| Rijksarchief Antwerpen   | D. Verstraeteplaats 5, 2018 Antwerpen<br>(gesloten) nu <b>Sanderusstraat Antwerpen</b> | 03/236.73.00 |
| Rijksarchief Beveren     | Kruiebekesteeweg 39 B1, 9120 Beveren   | 03/750.29.77 |
| Rijksarchief Brussel     | Ruisbroekstraat 2-10, 1000 Brussel   | 02/513.76.80 |
| Felix-Archief Antwerpen  | Oudeleeuwenrui 29, 2000 Antwerpen  | 03/338.94.11 |
| Gemeentearchief Dessel   | Gemeentehuis, 2480 Dessel  | 014/38.99.26 |
| Gemeentearchief Duffel   | Gemeentestraat 21, 2570 Duffel   | 015/30.72.10 |
| Stadsarchief Geel        | Werft 30, 2440 Geel  | 014/56.66.90 |
| Stadsarchief Herentals   | Augustijnenlaan 1, 2200 Herentals  | 014/21.28.00 |
| Stadsarchief Hoogstraten | Vrijheid 149, 2320 Hoogstraten   | 03/340.19.60 |
| Stadsarchief Lier        | Kardinaal Mercierplein 6, 2500 Lier  | 03/480.11.96 |
| Stadsarchief Mechelen    | G. de Stassaertstraat, 2800 Mechelen   | 015/20.43.46 |
| Gemeentearchief Mol      | Molenhoekstraat 2, 2400 Mol  | 014/33.09.70 |
| Stadsarchief Turnhout    | Grote Markt 1, 2300 Turnhout   | 014/44.44.98 |
| Archief abdij Bornem     | Kloosterstraat 71 2880 Bornem  | 03/889.08.11 |
| Archief abdij Postel     | Abdijlaan 16, 2400 Mol-Postel  | 014/37.81.21 |
| Archief Abdij Tongerlo   | Abdijstraat 40, 2260 Tongerlo  | 014/53.99.00 |